

Valstybės kontrolieriaus Mindaugo Macijausko kalba Seimo plenariniame posėdyje

2024 m. gegužės 21 d.

1. VALSTYBĖ

Tai – istorinio lūžio metai mūsų valstybės atskaitingumo sistemoje. Svarbiausi valstybės ataskaitų rinkiniai Jums, Seimo nariai, ir piliečiams, teikiami pavasarį, o ne įpusėjus rudeniiui. Tad, pagaliau, turime duomenis, kuriuos ateityje bus galima naudoti priimant sprendimus dėl kitų metų viešųjų finansų.

Tam, kad matytumėte per metus pasiektą realių atskirų viešojo sektoriaus sričių situaciją, kartu su finansinių ataskaitų rinkiniais teikiama ir pažangos ataskaita, kuri skirta informuoti apie veiklos tikslų pasiekimą.

Atlikdama valstybės metinių ataskaitų rinkinio auditą, Valstybės kontrolė turėjo vertinti informaciją, pateiktą valstybės pažangos ataskaitoje: ar joje pateikti finansiniai duomenys atitinka audituotus valstybės metinėse finansinėse ir biudžeto vykdymo ataskaitose pateiktus duomenis ir nėra reikšmingai iškreipti.

Finansinių rodiklių sąsajų su pažangos uždavinių ir veiklos tikslų pasiekimu nevertinome, nes valstybės pažangos ataskaita auditoriams nebuvo pateikta.

Nepaisant visų iššūkių parengti ir įvertinti finansinių ataskaitų rinkinius paankstintais terminais, šis valstybės atsiskaitymo pokytis įvyko, belieka pasiekti, kad tiek finansiniai ataskaitų rinkiniai, tiek valstybės pažangos ataskaita atspindėtų tikrą ir teisingą vaizdą.

Toliau apie pateiktus ataskaitų rinkinius:

Dėl 2023 metų valstybės finansinių ataskaitų rinkinio reiškiamo sąlyginę nuomonę, nes šiame rinkinyje dar yra reikšmingų klaidų.

Jei būtų visiškai įgyvendintos Valstybės kontrolės teiktos rekomendacijos – sutvarkyti apskaitos procesai ir ištaisytos klaidos Valstybinės mokesčių inspekcijos mokesčių fonde apskaitant valstybės pajamas, o Aplinkos ministerijoje – miško žemę ir medynus, šiame valstybės metiniame ataskaitų rinkinyje neturėtume reikšmingumą viršijančių klaidų.

Tačiau 2023-iais vis dar:

- 98,35 proc. (12 474,06 mln. Eur) mokesčių pajamų ir su jomis susijusių gautinų ir mokėtinų sumų teisingumo negalėjome patvirtinti dėl audituojamu laikotarpiu išlikusių aplinkybių, susijusių su apskaitai tvarkyti naudojamų informacinių sistemų trūkumais ir dėl sumų „dubliavimo“, t. y. atvaizdavimo tiek gautinuose, tiek grąžintinuose mokesčiuose;

Komentarams:

Aušra Pilkienė,
Komunikacijos departamento išorinės komunikacijos specialistė
mob. +370 608 93 463, el. p. ausra.pilkiene@valstybeskontrole.lt

Jeigu norite gauti daugiau naujienų ir informacijos apie VK veiklą, kviečiame prenumeruoti naujienas arba periodinį naujienlaiškį mūsų interneto svetainėje www.valstybeskontrole.lt

- 13,59 proc. (2 039,85 mln. Eur) rezervų teisingumo negalėjome patvirtinti dėl Aplinkos ministerijos apskaitos informacijos trūkumų registruojant miško žemės ir medynų vertės pokytį.

Svarbu:

- ištaisyti mineralinių išteklių apskaitos klaidas, nes 2023 metais 46,05 proc. (660,50 mln. Eur) jų vertės yra neteisinga dėl Lietuvos geologijos tarnybos neteisingai apskaičiuotos požeminio vandens vertės;
- tai pat skirti tinkamą dėmesį muziejinių vertybių apskaitai ir apsaugai – 314,94 mln. Eur muziejinių vertybių duomenų teisingumo patvirtinti negalėjome, nes tikrinti muziejai neturėjo visų turimų vertybių analitinio apskaitos registro, muziejinės vertybės nebuvo inventorizuotos.

Neramina kokybės požiūriu svarbūs besikartojantys atvejai, kai viešojo sektoriaus subjektų finansinės apskaitos tvarkymo procesai ir ūkinių operacijų registravimas iš esmės neatitinka Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo ir standartų reikalavimų arba neužtikrinamas atsakingas turto ir finansų valdymas.

Dėl to 2023 m. keturių viešojo sektoriaus subjektų beveik 76 mln. Eur turto ir atitinkamai finansavimo sumų, įsipareigojimų ir grynojo turto duomenų teisingumo patvirtinti negalėjome. Trijų subjektų – jau antrus metus iš eilės.

2. PSDF

Privalomojo sveikatos draudimo fondo 2023 metų konsoliduotųjų biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinys visais reikšmingais atžvilgiais teisingas, dėl jo pareiškėme besąlyginę nuomonę. Konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rinkinyje nustatėme reikšmingų duomenų iškraipymų, todėl nuomonė – sąlyginė.

Dalis apskaitos klaidų rengiant 2023 metų ataskaitų rinkinį buvo ištaisyta, tačiau išliko aplinkybės, susijusios su informaciniuose sistemose fiksuojamų ir apskaitai reikalingų duomenų trūkumais.

Dėl to negalėjome patvirtinti 5,4 mln. Eur iš fizinių ir juridinių asmenų už fondui padarytą žalą gautinų sumų ir 9,8 mln. Eur iš užsienio šalių susižinojimo tarnybų gautinų kompensacijų bei su šiomis sumomis susijusių duomenų teisingumo.

Valstybinė ligonių kasa atidėjo informacinių sistemų modernizavimo darbus (planavo atlikti iki 2024-06-30) iki bus priimti sprendimai dėl Valstybinės ligonių kasos ir teritorinių ligonių kasų veiklų optimizavimo.

Valstybės deleguotoms funkcijoms finansuoti 2023 m. PSDF biudžete buvo skirta 204,1 mln. Eur valstybės biudžeto asignavimų. Pritrūkus asignavimų, papildomai šiems tikslams buvo naudojami ir fondo pinigai, tačiau įvertinti visos panaudotų PSDF išteklių apimties nebuvo galimybės, kadangi Valstybinė ligonių kasa atskirai neadministravo skirtų valstybės biudžeto asignavimų.

Ir šioje srityje, kaip ir kalbėdamas apie valstybės metines ataskaitas, turiu paminėti teigiamus pokyčius: nuo šių metų situacija iš esmės pasikeis – įgyvendinant Valstybės kontrolės teiktas rekomendacijas Sveikatos draudimo įstatyme nustatyta prievolė atskirai administruoti PSDF biudžetui valstybės deleguotoms funkcijoms atlikti skirtus ir panaudotus asignavimus, numatytas ir šių funkcijų finansavimui panaudotų fondo išteklių atkūrimas iš valstybės biudžeto.

Komentarams:

Aušra Pilkiene,
Komunikacijos departamento išorinės komunikacijos specialistė
mob. +370 608 93 463, el. p. ausra.pilkiene@valstybeskontrolė.lt

Jeigu norite gauti daugiau naujienų ir informacijos apie VK veiklą, kviečiame prenumeruoti naujienas arba periodinį naujienlaiškį mūsų interneto svetainėje www.valstybeskontrolė.lt

3. VALSTYBĖS SOCIALINIŲ FONDŲ ATASKAITŲ RINKINYS

(SODRA)

Valstybinio socialinio draudimo fondo ir konsoliduotosios finansinės, ir biudžeto vykdymo (pajamų ir išlaidų) ataskaitos sudaromos kaupimo principu (skiriasi tik duomenų aibės), todėl nustatyti sisteminiai apskaitos tvarkymo trūkumai turėjo įtakos auditoriaus nuomonei dėl abiejų šių ataskaitų rinkinių – dėl fondo 2023 metų konsoliduotųjų finansinių ir biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinių pareiškėme sąlygines nuomones.

Ankstesnio audito metu buvome nustatę, jog fondo apskaitoje neregistruojama dalis fondo įsipareigojimų ir sąnaudų, susijusių su asmenims paskirtomis ir dėl įvairių priežasčių jų nepasiekusiomis socialinėmis išmokomis.

VSDF valdyba, įgyvendindama jai teiktą rekomendaciją, ėmėsi veiksmų šalinti šį sisteminį apskaitos tvarkymo trūkumą – užregistravo pastarųjų trejų metų paskirtas vienkartinės išmokas (iš viso 822 tūkst. Eur) ir papildomai kreipėsi į jų gavėjus ir dalį (85,8 tūkst. Eur) išmokėjo.

Visgi periodinių ir dalies vienkartinių išmokų masto dėl didelių administracinių sąnaudų nespėjo įvertinti ir užregistruoti apskaitoje.

Dėl šių priežasčių negalime patvirtinti, kokia suma yra sumažintos fondo mokėtinos socialinės išmokos (109,8 mln. Eur), socialinių išmokų sąnaudos (6,7 mlrd. Eur), gautinos sumos (587,7 mln. Eur) ir finansavimo pajamos (3,2 mlrd. Eur), o einamųjų metų rezultatas (835 mln. Eur perviršis) ir grynasis turtas (3,2 mlrd. Eur) – padidinti.

Fondo valdyba planuoja pateiktą rekomendaciją įgyvendinti iki 2027 m. pabaigos, sukūrus naują programinės įrangos modulį.

Audito metu nustatėme, jog apskaičiuojant nedarbo socialinio draudimo išmokas netiksliai įvertinamos asmenų užsienio šalyse gautos draudžiamosios pajamos ir laikotarpiai, o dėl automatinio būdu neidentifikuojamų duomenų pasikeitimų registruose atsitiktinių klaidų mastas šių išmokų visumoje gali sudaryti 6,9 mln. Eur. Atsižvelgę į tai, VSDF valdybai rekomendavome nustatyti papildomas vidaus kontrolės ir darbo procedūras, užtikrinančias teisingą duomenų įvertinimą.

Duomenų iškraipymus lėmė ir tai, jog iš asmenų gautinos socialinių išmokų permokos nuvertinamos anksčiau, nei atsiranda jų nuvertėjimo požymių, todėl negalėjome patvirtinti, kiek yra sumažintas jų likutis (2,3 mln. Eur), padidintos nuvertėjimo sąnaudos ir sumažintas metų rezultatas.

Teigiami Valstybinio socialinio draudimo fondo veiklos rezultatai leidžia kaupti rezervą – palaiptiesiems artėti prie teisės aktuose nustatyto siektino metinių fondo išlaidų dydžio.

2023 metų pabaigoje fondo rezervas sudarė 2,7 mlrd. Eur (43 proc. metinių išlaidų, arba 3,8 proc. BVP), iki 2026 metų pabaigos prognozuojamas augimas iki 4,2 mlrd. Eur (51,6 proc. metinių išlaidų, arba 5 proc. BVP).

Atkreipiame dėmesį, kad šis rezervas valstybinio socialinio draudimo išmokoms finansuoti gali būti naudojamas tik išskirtiniais atvejais – vadovaujantis Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu įstatymu nustačius ir paskelbus išskirtines aplinkybes ir kai dėl šių aplinkybių atsiradimo nepakanka fondo biudžeto atitinkamos valstybinio socialinio draudimo rūšies pajamų.

Visgi, siektinas vienerių metų fondo išlaidų dydžio rezervas iš esmės galėtų tenkinti tik trumpalaikį, t. y. dėl ekonominių svyravimų susidariusį finansavimo poreikį. Savo, kaip fiskalinės institucijos, išvadose esame pažymėję, jog ateityje dėl visuomenės senėjimo, tikėtina, kils vis daugiau iššūkių siekiant finansuoti didėjančius

Komentarams:

Aušra Pilkiene,

Komunikacijos departamento išorinės komunikacijos specialistė

mob. +370 608 93 463, el. p. ausra.pilkiene@valstybeskontrole.lt

Jeigu norite gauti daugiau naujienų ir informacijos apie VK veiklą, kviečiame prenumeruoti naujienas arba periodinį naujienlaiškį mūsų interneto svetainėje www.valstybeskontrole.lt

įsipareigojimus pensijų išmokoms. Todėl priimant sprendimus, kurie veikia pensijų sistemos tvarumą, svarbu į juos atsižvelgti ir numatyti tvarius pajamų šaltinius.

Ir baigiant, manau, svarbu paminėti SODROJE palaipsniui vykstančius struktūros ir veiklų optimizavimo procesus, kurie padės užtikrinti racionalų išteklių naudojimą ir efektyvių fondo administratoriaus veiklą.

Įgyvendinant Valstybės kontrolės rekomendaciją dėl fondo administravimo įstaigų sujungimo į vieną juridinį asmenį, juridinių asmenų skaičius buvo sumažintas nuo 13 iki 5, nuosekliai centralizuojamos funkcijos, kuriamas atskiras Mokėjimų centras, tapsiantis visų SODROS išmokų mokėjimo centru. VSDF valdyba numato, kad 2028 m. bus sudarytos prielaidos ir parengta tinkama aplinka VSDF administravimo įstaigoms tapti vienu juridiniu asmeniu.

(GARANTINIS FONDAS)

Garantinio fondo 2023 metų tiek biudžeto vykdymo, tiek ir finansinių ataskaitų rinkiniai visais reikšmingais atžvilgiais yra teisingi, todėl dėl jų pareiškėme besąlygines nuomones.

Fondo administratorius, įgyvendindamas praėjusio audito metu teiktą rekomendaciją, identifikavo ankstesniais laikotarpiais paskirtas ir gavėjų nepasiekusias išmokas ir jas asmenims išmokėjo 2023 metais (iš viso 142,7 tūkst. Eur).

(ILGALAIKIO DARBO IŠMOKŲ FONDAS)

Dėl Ilgalaikio darbo išmokų fondo 2023 metų biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio pareiškėme besąlyginę nuomonę, dėl finansinių ataskaitų rinkinio – sąlyginę. Sąlyginę nuomonę lėmė iškraipymai 2023 metų pradžios duomenyse, nustatyti ankstesnio audito metu.

Kaip ir Garantinio fondo atveju, šio fondo administratorius, įgyvendindamas rekomendacijas, identifikavo ir asmenims išmokėjo ankstesniais laikotarpiais jų nepasiekusias išmokas (iš viso 18,5 tūkst. Eur).

4. PENSIJŲ ANUITETŲ FONDAS

Pensijų anuitetų fondo 2023 metų ataskaitų rinkinys visais reikšmingais atžvilgiais teisingas – audito nuomonė yra besąlyginė.

Svarbu, ir į tai audito išvadoje atkreipėme dėmesį, jog svarstomi Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimai, susiję su teisės, kai dalyvavimas tampa itin apsunkintas arba betikslis, nutraukti senatvės pensijų kaupimą įtvirtinimu, gali neigiamai paveikti fondo veiklos tvarumą.

Svarstymui pateiktas projektas suponuoja tikimybę, jog kaupimą nutrauks apie 20 proc. aktyvių dalyvių. Tokia įtaka fondo veiklai būtų reikšminga – išaugtų naujų paskolų poreikis administravimo sąnaudoms dengti ir nusikeltų turimų paskolų grąžinimo terminai; reikėtų peržiūrėti fondo investavimo strategiją į mažiau palankesnę anuitetų didinimui; galimas valstybės biudžeto dotacijos poreikis dėl techninių atidėjinių nepadengimo turtu.

Dėl to priimant įstatymą būtina nepamiršti pensijų kaupimo esmės, jo genezės ir tai, jog ši sistema dar tik pusiaukelėje savo tikslo link. Tai svarbu šiandieninio lūkesčio jai kontekste.

Komentarams:

Aušra Pilkiene,
Komunikacijos departamento išorinės komunikacijos specialistė
mob. +370 608 93 463, el. p. ausra.pilkiene@valstybeskontrole.lt

Jeigu norite gauti daugiau naujienų ir informacijos apie VK veiklą, kviečiame prenumeruoti naujienas arba periodinį naujienlaiškį mūsų interneto svetainėje www.valstybeskontrole.lt